

Donderdag 5 november 1914 – ochtendeditie

's Gravenhage.

Graaf Philippe d'Oultremont, secretaris van de Belgische legatie alhier, heeft bericht ontvangen, dat zijn broer graaf Henri d'Oultremont, majoor bij het 1e regiment grenadiers in België bij een der jongste veldslagen in Vlaanderen gesneuveld is. Hij werd door een kogel in het hoofd getroffen, terwijl hij zijn troepen ten aanval leidde.

Dankbetuiging namens het dames-steuncomité te Bergen op Zoom.

Nu de drukste dagen voorbij zijn, acht het comité het een eerste en tevens een zeer aangename plicht zijn dankbaarheid te betuigen voor alles, wat men zowel in de plaats onzer inwoning zelf als in andere plaatsen gedaan heeft, om de zo zware taak te verlichten.

Wij brengen onze dank aan al de ingezetenen van Bergen op Zoom, die zonder onderscheid van rang of stand, van rijk of arm, al het mogelijke gedaan hebben om de vluchtelingen vriendelijk en gastvrij in deze gemeente op te nemen.

Het was in de eerste dagen, vooral door het bombardement van Antwerpen, een intocht van vluchtelingen, zoals zeker niemand zich had kunnen denken.

Zonder de hulp van allen waren wij er dan ook zeker niet in geslaagd er nog zo veel van terecht te brengen als nu geschied is.

Had het comité de hulp van de Burgerwacht niet gehad, noch de hulp van zoveel welwillende mannen en vrouwen, buiten het comité staande, noch de hulp van de particulieren, die hun huis en

familiekring, bereidwillig openstelden, dan had het er zeker allertreurigst uitgezien.

Stellen wij de steun van de ingezetenen van Bergen op Zoom op hoge prijs, zeer dankbaar zijn wij ook voor de hulp, die van buiten kwam, vooral de goede gaven, die ons zo ruimschoots werden toegezonden.

Wij danken ook de gegoede Belgen voor hun geldelijke bijdragen.

De auto's met goed en dekens, met levensmiddelen en versnaperingen, de talrijke zendingen van andere steuncomités, de postwissels, het waren alle lichtpunten in die donkere dagen, die wij nimmer zullen vergeten.

Steeds zullen ook in dankbare herinnering blijven de mannen en vrouwen van elders, die zo moedig met ons medegewerkt hebben.

Wij zijn hier nu in een ander stadium gekomen, wat de vluchtelingen betreft. Hun aantal is wel aanzienlijk verminderd, maar bedraagt toch ongeveer 15.000.

Daarvan zijn er door de regering ongeveer 10.000 ondergebracht in twee kampen. Zij wonen daar en worden er van het hoogstnodige voedsel voorzien, van meer ook niet. Het is zeker een noodmaatregel geweest, die men moest nemen.

Er moet daarom in berust worden, hoewel een bezoek aan de kampen en in de tenten zeker niet leidt tot instemming met dat besluit.

Men zou zo gaarne de ouden van dagen, de kraamvrouwen met hun kindertjes van nog geen week, de zwakke mannen, vrouwen en kinderen een beter huis en beter voedsel geven.

Het comité hoopt van harte, dat de vluchtelingen spoedig allen naar hun land en woonplaats zullen kunnen terugkeren. Moge het dan zijn met een dankbaar gevoel voor alles, wat men in hun belang heeft kunnen doen, en vooral met een gezond lichaam, want heel wat energie en kracht zullen er gevergd worden van die arme mensen, om de verschrikkingen van de oorlog te boven te komen.

Het comité neemt de vrijheid te eindigen met nog eens een beroep te doen op hen, die wat kunnen en willen afzonderen om het lot van de arme kampbewoners te verzachten.

De ondergetekende zal zich zeer gaarne blijven belasten met het in ontvangst nemen van geld en goed, voor dat doel bestemd.

Namens het comité.

Mevr. Leignes Bokhoven de Jongh

Secretaris

Parijs, 4 november. Officiële kennisgeving van vanmiddag drie uur:

Op onze linkervleugel is de toestand sedert gisteren onveranderd gebleven. De vijand heeft zich op de rechteroever van de IJzer teruggetrokken. Wij hebben Lombardsijde (ten noorden van Nieuwpoort) hernomen. De Duitsers houden op de linkeroever van de IJzer nog slechts het bruggenhoofd te Michemin (tussen Diksmuide en Nieuwpoort) bezet. Behalve krijgsgevangenen en gewonden hebben de Duitsers veel oorlogsmaterieel, waaronder stukken geschut, in de steek moeten laten.

Aan de Leie worden de krijgsv verrichtingen met afwisselend succes, vooruitdringen hier, terugwijken daar, voortgezet. Over het

algemeen zijn echter de strijdkrachten der bondgenoten aanmerkelijk opgeschoten.

Londen, 4 november. Een ambtelijk verslag handelende over de jongste gebeurtenissen in België verklaart, dat de Engelse ruitery, hetzij te paard of in de schansen, tot bewondering van het gehele leger gestreden heeft.

De Indiërs zijn ook naar de slaglinie gebracht.

De 1^e november werden de troepen langs de gehele linie aangevallen. De vijand werd met zware verliezen teruggeslagen. De Engelse houwitsers vernielden twee achtduims kanonnen van de vijand. Uit alle berichten blijkt, dat de Engelse artillerie een vreselijke slachting aangericht heeft.

De handhaving van de linie als onverbroken front en het afslaan van de herhaalde aanvallen, waarbij in sommige gevallen gehele vijandelijke colonnes zijn vernietigd en de Duitsers zeer ontmoedigd werden, berokkendend natuurlijk ook enige verliezen aan de verdedigers.

De stelling van de bondgenoten is versterkt. Troepenversterkingen van allerlei aard zijn gezonden om de nu nog dreigende aanvallen te weerstaan.

Van Engelse zijde.

Londen, 4 november. Het bericht dat de Rockefeller-stichting besloten heeft om belangrijke sommen te geven voor leniging van de nood in België, is in Amerika met algemene instemming begroet, maar men vreest dat de Duitse overheid in België op de levensmiddelen, die voor de Belgen gezonden zijn, ten behoeve van hun eigen troepen beslag zal leggen. De ongerustheid

dienaangaande is niet verminderd door het antwoord, dat de Duitse zaakgelastigde Dernburg hieromtrent heeft gegeven, luidende: dat de Duitse regering in de allereerste plaats moet denken aan haar soldaten en vervolgens aan de Belgen.

Het feit dat de Duitsers nog steeds van de stad Brussel een oorlogsschatting blijven eisen van 45 miljoen frank, méér dan nodig zou zijn om het lijden te verlichten van het volk, dat door de Duitse troepen tot de hongersnood is gebracht, wekt innige verontwaardiging in Amerika.

De New York World geeft in een artikel, getiteld: "Belgisch hulpfonds of diefstal" in de volgende regels de mening der Amerikanen weer:

"België is feitelijk geheel verwoest. De mogendheid, die voor die misdaad verantwoordelijk is, wil thans belasting heffen van geld, dat zou kunnen dienen om de nodige levensbehoeften te kopen. Deze onderdrukking van een uitgehongerde natie wordt evenmin verheeld als ontkend. De diefstal van Brussel is even schaamteloos als de plundering van Leuven. De mensheid moet zich haasten om België ter hulp te snellen, indien zij niet wil dat het grootste treurspel van de nieuwere tijd deze winter in dat land zal plaats vinden. Doch welke zekerheid bestaat er, dat alle gezonde levensmiddelen niet zullen worden verbeurd verklaard gelijk met zoveel zaken reeds het geval is geweest? De Duitse regering heeft in zedelijke zin dezelfde verplichting om te zorgen voor het Belgische volk als voor zijn krijgsgevangenen.

"Londen, 4 november. Onder het hoofdje: "Als het Duitsland zo goed gaat, waarom laat het dan België van honger omkomen," , bespreekt de New York Sun de aan geheimraad Witting toegeschreven verklaring dat de Duitsers genoeg leeftocht hebben voor drie legers, dat zij een goede oogst in voorraad hebben, vlees in overvloed,

reusachtige hoeveelheden graan en aardappelen waarvan men brood kan maken.

De schrijver van het artikel besluit met de opmerking, dat als Duitsland onder die gunstige omstandigheden het Belgische volk honger laat lijden, het een groot en wreed egoïsme aan de dag legt en geen rekening houdt met het leven en lijden van mensen, hetgeen de Amerikanen belet Duitsland de sympathie te schenken die het zoekt.

Gisteren werd van de kust van het Nauw van Calais aan Engelse bladen gemeld, dat de wanhopige pogingen der Duitsers om leper stormenderhand te nemen, mislukt waren. De Duitse infanterie is naar het oosten teruggeslagen. De artillerie is echter weer in stelling gebracht en gisteren vielen er granaatkartetsen op korte afstand van de stad. Zaterdag en zondag tevoren zijn duizenden inwoners uit de stad gevlucht. Thans staan de voorposten uit de vijandelijke legers tot op een steenworp afstand van elkaar. De schildwachten der bondgenoten horen de grammofoons en het gezang der Duitse soldaten in de loopgraven (wat enigszins in strijd schijnt met de beweerde mismoedigheid onder de Duitsers, waarvan de Engelse berichtgevers geregeld gewagen).

De Duitsers hebben ter plaatse grote verliezen geleden. Tal van Duitse gewonden zijn door de hospitaalsoldaten der bondgenoten opgenomen; daar was een jongen van 17 jaar onder.

Een der oorlogscorrespondenten van de Times in Noord-Frankrijk meldt dat de keizer zich zondag te Tielt bevond, waar gedurende enige dagen het kwartier van de grote generale staf gevestigd is geweest. 's Morgens half twaalf was de keizer er per auto aangekomen, vergezeld van een gevolg van ongeveer 40 officieren. Hij werd geestdriftig begroet door de soldaten toen hij zich op weg

begaf naar het Casino, waar hij met de officieren het middagmaal gebruikte. Volgens een ooggetuige had de keizer er zeer ernstig uitgezien, als iemand die zware verantwoordelijkheid op zich voelt rusten. Hij vertrok om half twee 's middags uit Tielt. Een kwartier later verscheen een Engels vliegtuig boven de plaats en liet bommen vallen in de onmiddellijke nabijheid van de plek waar de keizer de gast van de grote generale staf was geweest. Drie bommen vielen op het Marktpllein, één op het stadhuis en één op het paleis van justitie. Twee Duitse soldaten werden gedood en er is veel schade aangericht.

De slag aan de IJzer.

De oorlogscorrespondent van de Tijd seint: de moorddadige gevechten in noordwest België duren met onverminderde heftigheid voort en de verliezen worden steeds verschrikkelijker. In Brugge lopen de gewonden in beslijkte kleren rond, en degenen, die aan de voeten gewond zijn, lopen op de kousen.

Het stationsemplacement is geheel door politie en militairen afgezet, daar een onophoudelijk vervoer plaats heeft van in het station aangekomen gewonden, waarvoor zelfs de elektrische trams gerekwireerd worden. De bevolking is zeer opgewonden; het is voor haar geen geheim kunnen blijven, dat de Duitsers langzaam voor de inundaties en het rusteloos vuur der bondgenoten hebben moeten terugwijken. Bovendien horen de mensen het kanongebulder elke dag nader komen en de vliegtuigen der bondgenoten zweven voortdurend tot zelfs over Brugge, waar de Duitsers granaatkartetsen afvuren op deze ongewenste vogels.

Vóór enige dagen was in Brugge een proclamatie aangeplakt, dat in Nederland valse praatjes verspreid waren, als zouden de Belgen, die terugkeerden, niet meer hun families in Nederland mogen gaan bezoeken of afhalen. De Duitse overheid sprak in de proclamatie die

valse geruchten beslist tegen en verzekerde, dat het op- en neergaan naar Nederland steeds vrij zou zijn. Nu echter het grootste deel van de bevolking in deze streek is teruggekeerd, is plotseling het bevel gekomen, dat niemand meer in- of uit mag en sterke patrouilles veldgendarmarie zoeken daarvoor de grensstreken af.

De Duitsers staan tot vlak onder Torhout, terwijl aan de zee kust de batterijen even buiten Oostende staan, welke deelnemen aan de algemene strijd. Ook de Engelse vloot is weer in volle actie. Van Torhout uit richten de Duitsers thans hun troepen over Hoogdele en Roeselare naar Ieper. De Duitsers hebben eveneens langs de Zeeuws-Nederlandse grenzen grote troepenmassa's samengetrokken en een geheel nieuwe verdedigingslinie gemaakt tussen Zeebrugge en Dudzele, waar buitengewoon veel veldgeschut staat opgesteld.

Hoe angstvallig de bondgenoten hun stand van zaken verborgen houden, blijkt wel uit hun kennisgevingen, waarin de toestand in België steeds ongewijzigd heet, ofschoon ze in werkelijkheid grote voordelen behaald hebben.

Eén onzer oorlogscorrespondenten schrijft: Op een reis naar Calais en Duinkerken raakte ik in gesprek met een Franse officier aangaande de krijgsverrichtingen sedert het begin van de vijandelijkheden. Zijn bezadigd optreden, de onpartijdigheid waarmee hij sprak, zijn kalme en deskundigheid, maakten, dat de tijd, die ik in zijn gezelschap en in dat van enige van zijn krijgsmaakkers mocht doorbrengen, omvloog.

We bespraken in hoofdzaak de toestand op het westelijk oorlogsterrein. Is, zo werd mij gevraagd, het succes der Duitse wapens, uit een zuiver militair oogpunt gezien, nu werkelijk wel zo groot als dit wordt voorgesteld en heeft de uitslag der krijgsverrichtingen op dit gedeelte van het oorlogsterrein wel beantwoord aan de verwachtingen, die het opperste Duitse

legerbestuur hoopte sedert het begin van de oorlog te kunnen boeken? Grif en uit eigen beweging werd toegegeven, dat in het allereerste stadium van deze oorlog het Franse leger nog niet “klaar” was om tegen een numeriek sterkere tegenstander met succes offensief te kunnen optreden. Dit numeriek overwicht zouden de Duitsers niet hebben ingezien; hun pogingen tot dicht bij Parijs voort te dringen zijn ten enen male gefaald, zij zijn sedert het begin van september teruggeworpen tot in de linie, waarin ze zich nog steeds bevinden, zonder dat van enig noemenswaardig voorwaarts komen sedert die tijd sprake is. Over een front van meer dan vierhonderd kilometer toch is het de leek duidelijk dat van tijd tot tijd partiële voordelen worden behaald, doch die voordelen hebben niet slechts de Duitsers maar ook de geallieerden. Zij leggen echter geen gewicht in de schaal der algemene operaties. De Duitsers is geen gebiedend halt, een tot hiertoe en niet verder, toegeroepen en tot op heden is het hun in weerwil van alle moeite en pogingen niet gelukt het oorspronkelijk oorlogsplan ten uitvoer te brengen.

Doch, wierp ik tegen, de verovering van België dan, dat zich nagenoeg geheel in Duitse handen bevindt? Hierin zag mijn zegsman een der oorzaken der gemaakte fouten. Ieder militair heeft voorzien, dat tenslotte het Belgische leger zou moeten wijken voor de grote overmacht, dat die tegenstand zo hardnekkig en bewonderenswaardig zou zijn, had niemand verwacht. Meer dan twee en een halve maand heeft een belangrijk deel van het Duitse leger, versterkt nog door een deel van het Oostenrijkse, verspild en daardoor die tijd verloren om onmiddellijk na het uitbreken der vijandelikheden zijn krachten in zijn geheel tegen de geallieerden aan te wenden. Juist dus door het bezetten van België zou een onherstelbare fout begaan zijn. Van een zuiver krijgskundig succes kon dus te dezen opzichte geen sprake zijn. Noch wat organisatie en inrichting betreft, noch wat bewapening aangaat kon het Belgische

leger wedijveren met zijn machtige tegenstander; de lange tijd die de laatste heeft nodig gehad, en nog is dit niet volkomen gelukt, na de bezetting van Luik en Namen door de inneming van Antwerpen de kroon op zijn werk te zetten, was dus zeer relatief te noemen.

Deze correspondent schrijft verder:

Gravelingen lag achter ons; we naderden Duinkerken, waar nieuwe verrassingen ons wachtten. Ook hier, ver vóór de stad, aan alle zijden vooruitgeschoven, hetzelfde beeld. Overal schanswerken, redoutes en loopgraven. Onze toestemming tot doorreizen was ons te Parijs slechts tot hier gegeven, we zouden ons dus hier hebben te voorzien van nieuwe of aanvullende passen voor een reis naar België. We werden echter verwezen naar Veurne, daar de Franse bevelhebber niet in de rechten wilde treden van zijn Belgische collega. Het aanwezig zijn van zeer sterke troepenafdelingen, die wij op onze heenreis hier niet in zo groten getale hadden opgemerkt, voorspelde ons, dat meer nog dan in Boulogne, men hier op ernstige gebeurtenissen zich voorbereidde. De stad zelf was overvol met Belgische vluchtelingen, die hier, van heinde en verre komend, bescherming zochten tegen een te verwachten opdringende vijand.

Hier verzamelden zich tevens de overblijfselen van het Belgische leger, waarvan we voor weinige dagen delen in geregelde, geordende aftocht bij Brugge en Oostende hadden ontmoet, doch waarvan het hier aangetroffen deel de indruk maakte van in volmaakt gedesorganiseerde toestand zich te bevinden. Veelal zonder officieren of meerderen wisten de soldaten niet waarheen zich te begeven; zij volgden de stroom der burgervluchtelingen, zonder het doel te weten of te kennen. Ieder verband ontbrak hier, van vermoeyenis uitgeput hadden velen hunner drie dagen gelopen, gemarcheerd was niet het woord, zonder voldoende rust, dikwijls zonder behoorlijke voeding, en dit alles nadat zij in en bij de forten

om Antwerpen dag en nacht waren blootgesteld en verontrust door het vuur van de belegeraar.

Inderdaad droevig was de aanblik van deze, in weerwil van dit alles, toch flinke kerels. Ik vroeg me af, hoelang het zou duren, voor zij weer zouden zijn gereorganiseerd, hoeveel tijd het zou kosten, het zelfvertrouwen weer te herstellen; maar tevens stelde ik mij de vraag, hoe te verklaren de veelal vernomen wens, zich weer spoedig met de vijand te mogen meten. Die tijd zou niet ver zijn! Het was hard te vernemen, hoe er enkelen waren, ouderen en vaders van huisgezinnen, die niets afwisten van het lot, dat de hunnen had getroffen, van hun vrouwen en kinderen, die zij vóór de belegering van Antwerpen voor het laatst in het nabijzijnd dorp hadden gezien of gesproken, waarvan hun iedere tijding ontbrak, alleen die enige noodlottige niet, dat hun huizen waren verwoest, verbrand of met de grond gelijk gemaakt.

En toch, wonderlijk is dikwijls de volksgeest, bij de grootste droefenis en diepste ellende ontbrak ook hier niet, als schril contrast, een ogenblik dat als het ware de gedoofde moed deed herleven.

Te midden van die chaos een jeugdige jager, die met schijnbare onverschilligheid voor hetgeen om hem gebeurde, aan de bajonet triomfantelijk ronddroeg een poppetje in Duits uniform, dat aan een elastiek lustig op en neer danste. Ik zal hier niet weergeven de meer of minder ruwe, doch ook dikwijls koddige schimpscheuten, die tot de in beeltenis gehangen Duitser werden gericht; genoeg is het u te verzekeren, dat dit lachwekkend incident algemene hilariteit teweeg bracht en, zij het ook voor korte tijd, de moedeloosheid doofde.

Uit België.

Men schrijft ons:

Maarschalk von der Goltz is in Gent geweest en heeft de burgemeester medegedeeld dat alle grondstoffen der fabrieken aan de Duitse overheid moesten uitgeleverd worden. De burgemeester antwoordde dat dit de sluiting van alle fabrieken zou tengevolge hebben en dat 50.000 arbeiders dan zonder werk zouden zijn.

Daar onlusten gevreesd worden, heeft de burgemeester van de maarschalk toestemming verkregen om de burgermacht, voor zover zij zich nog te Gent bevindt, bijeen te roepen, ten einde politiedienst te verrichten.

Van de Zeeuwse grens. Men meldt ons uit Oostburg op 3 dezer: heden is hier de gehele dag zeer hevig geschutvuur gehoord. Het geluid komt steeds uit een en dezelfde richting, namelijk het zuidwesten. Tegen het vallen van de avond kwam het meer uit het westen. Omstreeks 4 uur 's middags werd hier een vliegtuig waargenomen; de afstand was echter te groot om te zien tot welke partij het behoorde. Bewoners van Sluis en Retranchement meenden boven het oorlogsveld ook drie luchtschepen te zien. Maandag is al het rollend materiaal der stoomtram Knokke-Sluis-Brugge opgevorderd om doden en gewonden te vervoeren.

Van Engelse zijde.

De loop der jongste gebeurtenissen in België, voor zover deze de Britse strijdkrachten betroffen, is als volgt geweest:

Op 30 oktober werden hevige aanvallen gedaan op de stelling, ingenomen door het eerste legerkorps en cavalerie en een grote versterking had blijkbaar de linie van de vijand bereikt. Op dit punt werd de vijand een zeer zwaar verlies toegebracht en de commandant van het eerste korps vertrouwde zijn terrein te kunnen handhaven, waarin hij sedertdien geslaagd is. De cavalerie heeft

zowel te paard als in de loopgraven gevochten, tot bewondering van het gehele leger. De Indische troepen werden in de gevechtlijn gebracht, die naar evenredigheid versterkt is. In de nacht van de 30^e werd een krachtige aanval op Mesen afgeslagen. Op een punt drong de vijand, door de druk van zijn massa's, voor een ogenblik in de linie door, maar een uitstekende tegenaanval dreef hem met de bajonet terug. Aangezien de aanval op de linkervleugel zo heftig was, werd de Britse linie stevig versterkt door de uit Engeland aangekomen troepen die daarheen gedirigeerd werden. Ook de Fransen brachten een deel van hun aanvullingstroepen in de linie om de bedreigde vleugel te ondersteunen.

De "London Scottish", dat het eerste territoriaal regiment was, hetwelk zijn plaats in deze lijn innam, maakte schitterende charges en de officier die het bevel voerde over het regiment ontving het volgende telegram van Sir John French:

"Ik verzoek U en Uw prachtig regiment mijn warmste gelukwensen en dank te aanvaarden voor het mooie werk dat gij zaterdag hebt gedaan. Gij hebt een roemrijke leiding en voorbeeld gegeven aan alle territoriale korpsen die in Frankrijk vechten."

De 1^e november werden onze troepen langs de gehele linie aangevallen, maar de vijand werd afgeslagen en leed zeer zware verliezen. Onze houwitsers vernielden twee van de 20 centimeterkanonnen van de vijand en alle rapporten bewijzen dat ons geschut een ontzettende slachting heeft aangericht.

Uit veldpostbrieven.

De Kölnische Volkszeitung drukt het volgende af uit een brief van een officier te velde:

'Gisternacht heb ik weer eens lekker op stro geslapen. Toen ik 's morgens uit mijn venster keek, werd er juist een jonge dragonderluitenant, blijkbaar zwaar gewond, op een handkar voorbij gereden. Hij zag er ellendig uit en scheen geheel uitgeput. De hospitaalsoldaat, die hem hielp, vroeg of ik niet een glas cognac of wat melk had. Ik kon gelukkig allebei verschaffen en ging zelf naar buiten om met de kameraad te praten.

Stel je voor: Bij een patrouillerit kreeg hij een schot door beide dijen, links een vleeswond, rechts beenversplintering. Hij viel van zijn paard, dat, zelf ook gewond, wegrende. Zijn drie dragonders ook dadelijk dood. Daar lag hij nu, niet in staat zich te bewegen. De volgende morgen hoorde en zag hij, dat hij tussen twee fronten lag. Voor hem zaten de Fransen in de loopgraven en achter hem de Duitsers. In de loop van de nacht hadden de partijen die posities ingenomen. Maar het ergste was, dat hij op 100 meter van de Fransen en op 600 meter van de Duitsers lag. En nu begon het schieten van beide kanten. De geweerkogels suisden vlak over hem heen; en ook de Duitse artillerie beschoot de Franse loopgraven. Nu wist hij het precies: als onze artillerie maar 100 meter te kort schiet, wat bij afstanden van 4000 meter gebeuren kan, dan zou hij midden in het vuur van de eigen troepen liggen. En jawel! daar nam een splinter van een granaatkartets een puntje van zijn rechteroor weg. Voor- en achteruit gaan, dat was onmogelijk, omdat hij zijn dijbeen niet ter beschikking had. Zo moest hij dus wachten totdat een van beide partijen de tegenstander terugwierp, vooruitrukte en hem vond. En het gevecht duurde precies 6 maal 24 uur. Zes dagen en zes nachten heeft die luitenant daar onder een onafgebroken vuur van beide kanten gelegen! Ik vroeg hem, waarvan hij geleeft had? "Af en toe aan een bietenblad geknabbeld". De zevende dag deden onze troepen een stormaanval op de Fransen en wierpen ze uit de loopgraven. Dat was 's morgens om 5 uur. Toen werd hij eindelijk

gevonden en dadelijk achter de linie gebracht. De arme kerel kon het glas cognac noch de kom met melk aan de mond zetten en was roerend dankbaar, toen ik hem daarmee hielp. En zonder klacht of bluf vertelde hij mij met ijzige kalmte de feiten.

Donderdag 5 november 1914 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

Gisteren zijn over het station Roosendaal 6145 uitgewekenen naar België teruggekeerd.

Het lid van de tweede kamer mr. J. Ankerman, die voor zaken een bezoek heeft gebracht aan België, is dinsdag in Den Haag teruggekeerd.

Zijn algemene indruk, die werd versterkt door hetgeen hij van de Belgische gemeentebesturen vernam, is, dat de Belgische vluchtelingen, die nog in ons land vertoeven, terug kunnen gaan.

Rotterdam. Belgische vluchtelingen.

Heden zijn van hier 376 vluchtelingen teruggekeerd; 243 betaalden de reis zelf en 133 werden er kosteloos vervoerd.

Van de twee lichters met Belgische vluchtelingen, die aan de Stredam, tegenover het Kralingscheveer lagen, is de Berlioz leeg gekomen. Op een lichter van de Steenkolen-Handelsvereniging zijn nog ruim 500 vluchtelingen. Deze lichter wordt nu naar de Waalhaven gesleept en daar aan de wal gelegd. Op de kade vóór de ligplaats is een gedeelte afgeschut; de vluchtelingen zullen gelegenheid hebben daar op de wal beweging te nemen.

Amsterdam. Belgische vluchtelingen.

Hedenochtend zijn 219 vluchtelingen naar België teruggekeerd.

Parijs, 4 november. Officieel bericht van 11 uur 's avonds:

De toestand onderging geen wijziging van betekenis.

In het noorden maakten wij kleine vorderingen in de richting van Mesen.

Berlijn, 5 november. Ambtelijke mededeling van hedenmorgen uit het grote hoofdkwartier:

Gisteren hebben Belgische troepen gesteund door Engelse en Franse troepen, over Nieuwpoort een heftige uitval gedaan tussen de zee en het overstroomde gebied. De aanval werd zonder veel moeite afgeslagen.

Zowel bij Ieper en ten zuidwesten van Rijsel maken wij met onze aanvallen vorderingen.

Londen, 5 november.

In een officieel telegram, waarin verslag wordt gegeven van de krijgsoperaties der Britten in Vlaanderen, wordt bijzonderlijk hulde gebracht aan het regiment der Londense Schotten, voor een door dat regiment uitgevoerde schitterende bajonetaanval. Bedoeld regiment is het eerste der territoriale troepen, samengesteld uit vrijwilligers uit alle klassen der maatschappij, dat zich aan het gevechtsfront bevindt. Het zal door tal van andere regimenten van dezelfde soort worden gevolgd, die feitelijk al gereed zijn. Dan is er nog het nieuwe leger van Kitchener, van een miljoen man, dat op het ogenblik gevormd wordt.

Uit Antwerpen.

Breda, 4 november. Blijkens een bekendmaking van het Antwerpse gemeentebestuur zullen op 9 november 's morgens te 9 uur (tijd van de Onze-Lieve-Vrouwetoren) 22 jongens- en 21 meisjesscholen heropend worden. De leerlingen der verbrande scholen worden tijdelijk elders ingedeeld. Ook vele particuliere inrichtingen van onderwijs, benevens de muziekschool te Borgerhout, zullen op die dag herbeginnen. De Antwerpse stedelijke muziekschool wordt vermoedelijk op 15 dezer heropend. Ook aan het onderwijzend personeel in stedelijke dienst wordt tot 9 november gelegenheid gegeven, zich voor indiensttreding aan te melden. Al wie op die datum zijn werkzaamheden niet zal hebben hervat, wordt onherroepelijk ontslagen. Het stadsbestuur heeft een herinnering rondgezonden tot het betalen der belasting.

Breda. 4 november. Het eerst gisteren weer voor het eerst verschenen Handelsblad van Antwerpen deelt mee, dat de Kommandantur van het Duitse bezettingsleger geen censuur aan de Antwerpse bladen oplegt. Het blad schrijft verder: "Aan onze Belgische nationale gevoelens, aan onze trouw aan het vaderland en onze gehechtheid aan het vorstenhuis en aan 's lands instellingen zullen wij onverbloemd lucht geven, zoals het de Belgen past en zoals het een blad past, dat niet verschijnen zou, indien het aan die gevoelens geen lucht meer zou mogen geven.

Het blad geeft Reuter- en Wolff-berichten, benevens Duitse, Engelse, Franse en Belgische communiqués zonder onderscheid. Ook een enkele officiële mededeling van de Belgische regering uit het Staatsblad, o.a. decoraties aan officieren, wordt opgenomen.

De Gazet van Antwerpen en La Presse zouden heden of morgen weer verschijnen. Voorlopig in kleiner formaat.

Breda, 4 november. Vertrek en aankomst te Antwerpen leveren geen moeilijkheden op. Verbazend talrijk zijn nog steeds de gevallen van diefstal in de stad en de omtrek. Paarden en vee, juwelen, grutterswaren en kleding, soms wel gehele inboedels, worden vermist, natuurlijk hoofdzakelijk uit huizen, waarvan de bewoners nog niet zijn teruggekeerd. Hoewel de politie en de burgerwacht, kenbaar door banden om de arm, is versterkt en zeer actief is, blijft het voorkomen van diefstal in onbewoonde huizen een bijna onmogelijke taak. Als een dief door de Duitsers gesnapt wordt, maakt men korte metten met hem. Maandag is in Borgerhout nog een dief doodgeschoten.

De oorlogstoestand.

Van het westelijk oorlogsterrein geen groot nieuws. Meseu schijnt nog in handen van de Duitsers, althans, de Fransen melden ons, dat zij "kleine vorderingen" hebben gemaakt "in de richting" van die plaats.

Van Belgische zijde.

De Belgische legatie deelt mede:

Sedert 31 oktober zijn de Duitse aanvallen gestaakt op het front van het Belgische leger, dat op die datum te Ramskapelle aanvallend optrad. De 1^e en 2^e dezer hebben de Duitsers, na een volkomen nederlaag te hebben geleden, de linkeroever van de IJzer ontruimd met achterlating van hun doden, hun gewonden en hun wapens en zich terugtrekkend naar het oosten. Volgens de krijgsgevangenen hebben 2 legerkorpsen 30.000 man verloren, waarvan 10.000 gesneuveld zijn. Onze bondgenoten nemen het offensief op de rechterzijde van de Belgische stellingen.

Aan de IJzer.

De Gaulois van dinsdagavond beschrijft de vernietiging van een Wurtembergse brigade aan de IJzer als volgt:

“Om twaalf uur ‘s middags waren de Wurtembergers er in ontzaglijk aantal in geslaagd onder bescherming van hun artillerie de IJzer met planken over te steken. Na een week vechten was de rivier verstopt met gezonken boten, boomstammen, lijken en kadavers van paarden. De vijand deed de overtocht over een brug van lijken.

Onderwijl hadden de bondgenoten een stelling meer naar achteren toe ingenomen; enige regimenten bleven echter in stelling om deze beweging te dekken. Opgehoopt aan de linkeroever van de IJzer, bereidde de vijandelijke infanterie zich op de aanval voor. Enige hoofddeksels, die handig boven logge schansen gelegd waren, trokken het vuur van de Duitse artillerie tot zich, die zijn projectielen tegen dat doel verspilde. Daarna rukten de Wurtembergers vooruit. Zij waren verbaast toen zij in plaats van manschappen niets dan enige hoofddeksels vonden. Maar op dat ogenblik hoorde men in westelijke richting een luid gerommel. Het geluid werd gaandeweg duidelijker en leek op het opkomen van een getij. Plotseling barstte een stroom schuimend water op de verbaasde Duitsers los. Bomen en lijken werden door de stroom meegevoerd, die alles voor zich uit stuwde.

Uit de Duitse linies kwamen kreten van woede en schrik. Het was te laat. De stroom kwam aanzetten en in een paar ogenblikken waren de Duitse schansen vol water. De Wurtembergers vluchtten naar hoger gelegen grond om buiten het gebied van de overstroming te geraken, maar van de hoogte overstelpte de artillerie van de bondgenoten hen met salvo's granaatkartetsen. De vijand was gevangen tussen water en vuur. Zij die aan de verdrinking ontkwamen, vielen door kogels of artillerie-projectielen. Enkel

kwamen naar de linies van de bondgenoten toe en ontsnapten zo aan de dood.

Zo kwam de Wurtembergse brigade aan haar einde.

In ons avondblad van zaterdag hebben wij een bericht opgenomen, volgens hetwelk zich vrijdag bij een Antwerps dokter drie Duitse officieren zouden hebben vervoegd met verzoek om burgerkleden, om op deze wijze de Nederlandse grens over te komen. Ook zouden er, volgens dat bericht, die dag 900 Duitse soldaten te Antwerpen op het ochtendappel ontbroken hebben.

Wij hebben reeds medegedeeld, dat op de Kommandantur de juistheid van dit bericht op de meeste stellige wijze was ontkend. Onze correspondent te Antwerpen meldt ons thans, dat generaal von Bodenhausen, de commandant van Antwerpen, hem verzocht heeft, het bericht nog nadrukkelijk als een "het Duitse leger en zijn officieren beledigende onwaarheid" tegen te spreken.

Onze correspondent te Antwerpen meldde ons op zondag:

Een betrouwbaar zegsman is het terrein der tanks, waar het vanmorgen brandde, deze namiddag gaan verkennen. Ik meldde u reeds wat de brandweerman die van de plaats terugkeerde, mezelf zegde. Het is inderdaad meer rook dan vuur geweest.

Het met petroleum gedrenkte land is door de onvoorzichtigheid van een paar kwajongens (ik schreef u toch, dat ze "terug" zijn) ontstoken geworden, met de gevolgen van dien. Het geval had aan de Belgische evenzeer als aan Duitse zijde enige ontroering verwekt, en allerlei geruchten (altijd maar geruchten!) liepen rond. Gelukkig maar een loos alarm dus.

Van de Zeeuwse grens.

Men schrijft ons uit Oostburg:

Tot gisterenmiddag 3 uur werden nog geen kanonschoten van de schepen nabij Oostende vernomen, wel van de landzijde. Er wordt aan de grens streng de hand aan gehouden om niemand in of uit te laten.

Het graafwerk bij Knokke gedaan dat naar men aanvankelijk veronderstelde dienen moest voor het plaatsen van geschut, is achteraf gebleken te zijn geschied om gesneuvelde soldaten te begraven.

De Engelsen aan het westelijk front.

Na de val van Antwerpen werd de vijand tegenover de Engelsen steeds talrijker, er kwam meer infanterie en meer geschut, tot hij dinsdag de 20^e oktober bijna over de gehele Engelse linie tot de aanval overging. Tegelijkertijd vielen zij de Belgen aan, die tussen de Engelsen en de kust lagen.

Sedert de 20^e oktober tot de 25^e was er, behalve krijgsverrichtingen aan weerskanten van de Engelsen, volop actie aan het Engelse front te vermelden. Daar werden enige van de zwaarste gevechten geleverd, waarin de Engelsen tot dusver betrokken waren geweest, welke ontzaglijke verliezen voor de Duitsers ten gevolge hadden.

Bij Diksmuide.

Uit een veldbrief van een redacteur van het Berliner Tageblatt aan zijn blad.

“... In galop gaat het verder door het middelpunt van het vijandelijke granaatkartetsvuur, steeds weer honderden keren het gruwelijke gerekte sissen van vijandelijke schrapnells boven onze hoofden, dat

ook de dapperste zenuwen schokt. Rechts en links barsten de rookwolkjes in de lucht, maar wij komen er ook ditmaal doorheen. Spoedig wordt het kalmer. Wij komen aan het eerste kleine watertje, ongeveer honderd meter voor het IJzerkanaal. Hier beginnen onze loopgraven. Ketels staan op kleine vuren, alles praat en lacht. De vreselijke arbeid van die dag in het vijandelijke artillerievuur is bijna geëindigd en spoedig zal de nachtpauze bij de vijandelijke artillerie beginnen. Velen liggen dodelijk vermoeid te slapen. De zenuwen, door al het schokkende nog meer verzwakt dan het lichaam, leunend tegen de wand van de loopgraaf; zwaar gaat hun ademhaling. Daar ligt ook een arme kerel wie een granaatkartets het onderlijf heeft opengescheurd, zacht te steunen in een koortsachtige slaap. Niemand mag terug. De weg achter ons is onder het vuur van onze veldartillerie. Hij moet wachten, misschien tot morgen. Achter de brug ziet het er vreselijk uit. Donkere gedaanten, losjes met jassen bedekt, een verstijfde gele hand met uitgespreide vingers omhoog geheven, Engelsen, Belgen, Fransen. Slechts zelden een van de onzen. Hier hebben de nachtelijke bestormingen, de vreselijkste van alle gevechten plaats gevonden, waarbij onze infanterie, bijna verpletterd door het vijandelijk artillerievuur van de dijken, in drie gruwelijke nachten steeds weer naar voren geworpen werd en winnares bleef.

Gisterennacht had men dan het kanaal in storm veroverd. Er zal ternauwernood een plaats zijn op dit bloedige, vierhonderd kilometer lange front, dat nu door heel Frankrijk van Belfort tot aan de zee loopt, waar de verliezen zo zwaar geweest zijn. Graven links en rechts (hier stierven de heldendood veertig man van de ... compagnie van het ... regiment). "Hier ligt luitenant Clerick", van het tweede Engelse lansiersregiment, of op een zeer, zeer brede grafheuvel: "Honderdtien Fransen en Belgen", daaroverheen door elkaar en half vernield vreemde wapens, doorboorde helmen. O,

Vlaanderen, wondermooi Vlaanderen, nooit heeft een land zoveel bloed en zoveel gruwelijks gezien.”

Van Franse zijde.

De mededeling van het Franse gezantschap van heden luidt:

De vijand heeft zich teruggetrokken op de rechteroever van de IJzer. Wij hebben Lombardszijde hernomen. De Duitsers houden op de linkeroever van de IJzer slechts een bruggenhoofd, halverwege Diksmuide en Nieuwpoort bezet. Behalve gevangenen en gewonden lieten zij veel oorlogsmaterieel en stukken geschut, die bij de gevechten aan de IJzer waren weggezakt, achter. In de loop van die dagen heeft het Belgische leger, gesteund door troepen van ons 6^e legerkorps en onze mariniers, blijk gegeven van schitterende heldhaftigheid. Tussen Diksmuide en de Leie blijven de bondgenoten steeds vooruitgaan.

Wij hebben onlangs gemeld, dat Tijdens Tegn het voorstel aan de hand had gedaan, de vredesprijs der Nobelstichting aan de Nederlandse regering toe te kennen voor wat hier te lande gedaan is voor de Belgische vluchtelingen.

Het Handelsblad van Antwerpen steunt dit plan met al zijn krachten. Het bepleit zelfs een verzoekschrift in die geest van alle Belgen, te richten tot het Nobelprijscomité. Het blad is er van overtuigd, dat daartegen van Duitse zijde geen bezwaar zou worden gemaakt.

Uit Leuven.

Men meldt ons uit Eindhoven:

Een tochtje naar Leuven heeft weinig aanlokkelijks. Ik sprak gisterenavond een man, die voor zaken naar die plaats was geweest,

en daar gistermiddag van terugkeerde. Van de verwoestingen in de stad behoef ik niets te melden, omdat het oud nieuws is. Van belang zijn echter de volgende bijzonderheden. De Duitsers hebben alle beschikbare lokaliteiten te Leuven tot hospitaal ingericht. Er is een groot tekort aan verplegers. Schier dagelijks komen uit het westen treinen aan met gewonden, meest officieren, die men klaarblijkelijk ver van het front wil verwijderen.

De Duitse genie werkt in de omstreken hard. Over de Dijle zijn, naast de herstelde bruggen, talrijke nieuwe geslagen bij de dorpen Weert, Waver, Court St. Etienne, enz.

De Leuvense bevolking verneemt niets van het oorlogsveld maar trekt zelf de conclusies uit het voortdurend aanbrenge van gewonden. Daar tegenover staat een druk transport van troepen naar het westen. Vorige zondag kwamen niet minder dan 12 trienen, waarvan één met kanonnen en paarden, door Leuven. De Duitse vlag wappert op de machines en de soldaten zingen.

In de nacht van vrijdag op zaterdag is door onbekenden, een poging tot sabotage gepleegd op de lijn Leuven-Luik. Grote dikke palen waren tussen Leuven en Tienen dwars over de rails gelegd. De trein ontspoorde, maar er hadden verder geen ongelukken plaats.

Het is opmerkelijk, dat op de Belgische lijnen zo uiterst voorzichtig wordt gereden.

De Duitse militaire overheid heeft naar aanleiding van het gebeurde in de plaatsen Verrijk, Bierbeek, Heverlee, Tienen en Leuven, alsmede in de kleine dorpjes en gehuchten in de omtrek, bekend laten maken dat de daders, indien zij worden achterhaald of op heterdaad betrapt, zonder vorm van proces op de plaats zullen worden doodgeschoten.

De dorpen in de omtrek hebben alle hun patrouilleafdelingen. De soldaten gedragen zich vriendschappelijk jegens de bevolking, maar zij worden met achterdocht bejegend.

Zaterdag dreef over Aarschot een Zeppelin, die briefjes uitstrooide met de mededeling, dat Turkije zich geschaard had aan de kant van Duitsland en het de Turken reeds was gelukt "Een menigte Russen" gevangen te nemen.

In de buurt van Mechelen worden ook bruggen hersteld en nieuwe geslagen.

In de Noord-Belgische plaatsen houdt het troepenvervoer aan in Westelijke richting.

Zondag zijn 15 krijgsgevangen burgers van Visé uit Duitsland teruggekeerd. Het waren allen bejaarde mannen. De oudste van hen, voor wie al deze emoties blijkbaar te veel waren, is volgens een familielid op de terugreis overleden. Op de rug van hun jas was bij allen met witte verf geschreven: Kriegsgefangen Münsterlager.

Men meldt ons dat gisterenmiddag een Engelse vlieger een bom op het station te Brugge heeft geworpen, dat daardoor gedeeltelijk zou zijn vernield.

Uit Aken wordt gemeld dat vandaar 200 arbeiders en ingenieurs in een trein naar Antwerpen zijn vertrokken om aldaar een Zeppelinloods te helpen bouwen.

Vlaamse humor.

Bij Antwerpen staat een Duitse schildwacht. Daar komt een man met een fiets aan. De schildwacht roept hem aan, doch de fietser rijdt door. Nu wil de schildwacht hem achterna, doch het sjouwersvolk,

dat in de buurt is, doet alsof het niet begrijpt wat er aan de hand is. De mensen dringen rond de schildwacht, om hem de vervulling van zijn plicht te bemoeilijken. “Wat is er toch?” roepen ze.

De schildwacht antwoordt iets van “ein Mann mit einem Rad.”

“Wat?” vragen de omstaanders ongelovig, “Is er een rat?”, en ze doen, alsof ze een rat op de grond gaan zoeken.

“Der is dahin gelaufen”, roept de schildwacht.

“O, is de rat weggelopen”, en ze staken het zoeken, want de fietser is er van door ...